

Egy „rend”-es falu erotikája

Gagyfi József társadalomkutató szerint a falusi nemi kultúra az élet szabályozója

Idén tavasszal ezeken a hasábokon beszélgetést közöltünk Balázs Lajos csíkszeredai néprajzkutatóval, egyetemi tanárral (ld.: Karakteres közösség kutatója. Színkép, 2009. április 18–19.), aki arról számolt be akkor, miként sikerült tető alá hoznia a csíkszentdomokosi társadalom nemi kultúrájáról szóló nagyszabású munkáját. A több mint hétszáz oldalas, huszonhárom fejezetre tagoló kötet nemrég jelent meg a csíkszeredai Pallas-Akadémia könyvkiadónál, és nagy közönségsikert aratott. E heti, antropológus interjúalanyunk, aki a monográfia szakszerű, székelyföldi bemutatását felvállalta, szívesen értékelte érdeklődésünkre a rendhagyó néprajzi teljesítményt, közben, a témára vonatkozó saját meglátásait is közölte.

Cseke Gábor

► **Mennyire alapvető problémája az emberiségnek, nevesen a falusi társadalomnak a nemiség kérdése, hogy néprajzi szempontú vizsgálata indokolt legyen?**

– Az ember állandóan küzd a testével, az a gondja, miként fogalmazza meg a saját ember voltát vágyainak szorításában, de a társadalom is ebben a küzdelemben születik meg, és alapvető probléma, hogy mikor feszíti szét a társadalom megszabta normákat, az erkölcs kereteit az, amit a vágy szabadon engedése jelent. Ahogy a szerző mondja, a paraszti nemi kultúra olyan, akár a hit. Mindenhol látható, megtapasztható, közösséget mozgató, éltető, felszórdu és mindenható erő. Ennek az elképzelésnek felel meg könyvének címe is – *Amikor az ember nincs es ezen a világon* –, ez az erő az, ami adott helyzetekben a túlvilágra repít, ezért az erőért érdemes élni, nyomorúságot, szenvedést elviselni, és ahogy az egyik adatközlő mondja, „Az emberiség is ebből származik. Ha az nem volna jó, úgy az asszonynak, mint az embernek, nem es házasonnának essze, nem es vállalnának gyermeket s a nyomorúságot”. A nemiség, a paraszti nemi kultúra fölött áll minden hagyományosnak nevezhető, szokásokkal szabályozott élethelyzetnek, és abból adódik, azért olyan fontos, mert az ember a világot állandóan rendezni próbálja, előreláthatóvá, biztonságosabbá akarja tenni, az éhségünk, a fáradságunk, a bennünk genetikailag létező agresszió és nemi vágy viszont állandóan az előrelátható-

ság, biztonság és kiszámíthatóság ellen dolgozik.

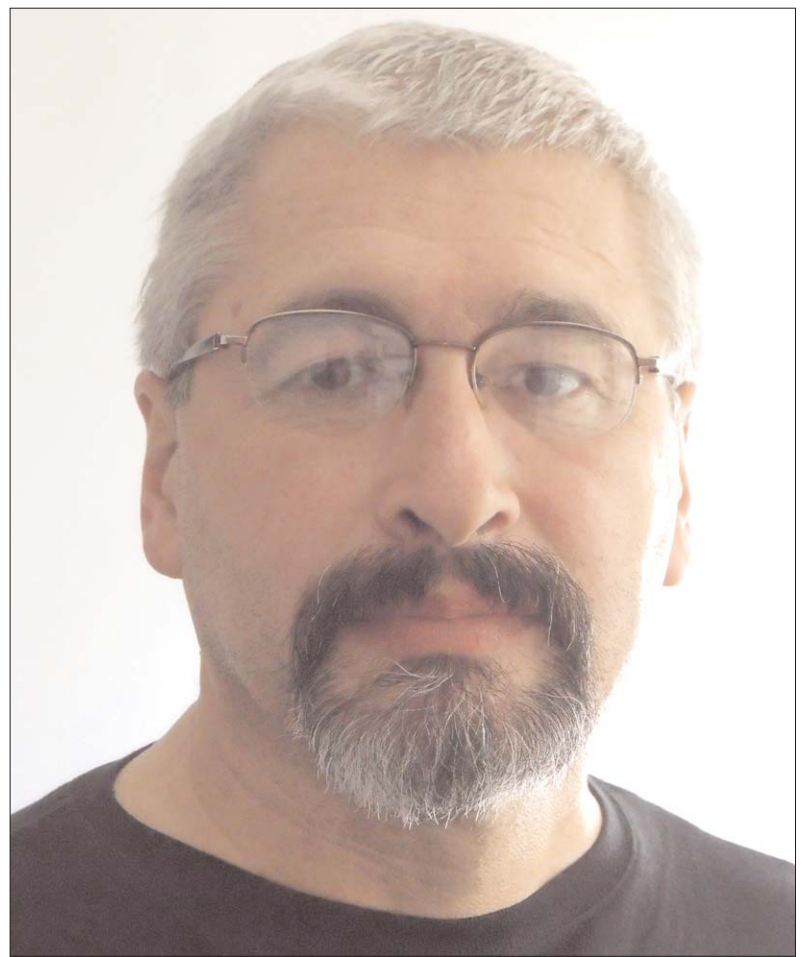
► **Mi az, ami ön szerint alapmunkává avatja Balázs Lajos könyvét, amely – mint tudjuk – tüzetes vizsgálódási sorozat sarokköve?**

– Ahogyan Balázs Lajos elképzelte az ő életművében ennek a helyét, a mostani könyv tulajdonképpen körbefogja az előző három könyvét, a születésről, a párválasztásról-lakodalomról és a halálról szólókat, amelyek témái a csúcsai az emberi életnek, a leginkább megformált, a leginkább ritualizált és ezért leginkább látható részei a társadalom életének, ám mindezek mellett, alatt, ahogy a bevezetőben írja, mint egy élő vulkán lélegzik, fortyog, feszíti az embereket, az emberi világot mindaz, ami az embernek a biológiai sajátossága, de ami pont azért, mert emberi, kulturális megformáltságban létezik. A nemi kultúra csíkszentdomokosi valósága van tehát benne a könyvben, a valóságnak nem a teljesség értelmében, mert az eléggé hiú emberi ambíció volna, abban az értelemben viszont igen, hogy mindenről, ami fontos, szó esik benne, a nemi erkölcsről való etikus elképzelésekről éppúgy, mint arról, amit ő úgy nevez, hogy a nemi kultúra pragmatikája. Ez a valóság azt jelenti, hogy néprajzi módszerrel, sok éven keresztül, szakirodalomra támaszkodva, abból kiindulva gyűjtötte az anyagot és dolgozta fel. A könyv az én értelmezésemben három részre tagolódik; az első szorosabban kapcsolódik ahhoz, ami az előző könyvekben megfogalmazódott, tehát a nemi élet ciklusát veszi sorra: a gyerekkori

erotikáról beszél, eljutván egészen a nemi élet alkonyáig, s minden nemzedék tevékenységét, az ezzel kapcsolatos elképzeléseit mutatja be. Azt lehet mondani, hogy ez maga egy külön könyv, ami tehát a második és harmadik részben van, az tulajdonképpen ezt írja tovább, egészíti ki, helyezi új és új megvilágításba.

► **Milyen funkcionális szerepe van a könyv megállapításai szerint a mindent átható, ugyanakkor lapangva őrzött és továbbított nemiségnek a vidéki népelemben?**

– Amikor az éhség és a szomjúság csillapításáról, vagy amikor az emberben lévő agresszív ösztönöknek a csillapításáról van szó a különböző játékok révén például, akkor ez is nagyon fontos és hozzájárul a rend megteremtéséhez. A nemiség ellenőrzése és így a betartandó normák, a tabuk kialakítása, ezeknek a szabályoknak a különböző helyzetekben való megjelenítése mindenképpen olyan valami, amiben a közösség a saját identitását és a saját kultúráját meg tudja fogalmazni. Eppen ez az egyik nagyon lényeges kérdése a könyvnek, hogy mennyire hatékony ma a fiatalok esetében az a normatív ellenőrző rendszer, a megváltozott körülmények miatt. Mert ami régen létezett, ahelyett a mostani fiataloknál – a szexuális hagyományok átalakulása folytán – a falu szempontjából szexuális liberalizmusnak nevezhető tevékenységek sorozata létezik, s nagyon fájdalmasan figyelemre méltó, ahogy a falunak a legfontosabb erkölcsi ellenőrző erejét képviselő pap egy idő után azt mond-

Fotó: Gagyfi József személyes archívumából

ja, hogy házasonnátok olyan ruhában, amilyen van nektek. Már nem követeli meg a fehér ruhát...

► **Párválasztás felkérésre, mint a táncban**

► **A könyv vége felé a szerző egy eddig kevésbé ismert, a néprajz által le nem írt sajátos szokást ismerteti, ami különös fénybe állítja a csíkszentdomokosi hagyományokat. Hogyan értelmezi ön az ún. henger-gözést?**

– Domokoson ez egy természetes dolog, olyan játék, rituális tevékenység, amely nagyon régi lehet, a termékenységgvarázsláshoz is köze lehet, és azt mondják rá a

domokosiak, hogy mindenkinek szabadott „höngörészni”, persze, csak a menyecskék és házasonnátok lehettek ott, tehát sem lányok, sem legények. Juhnyíráskor, tavasszal történt meg, hogy Szentdomokoson a hegyoldalban, evés-ivás közben, után ez a játék szabad volt, s a férfiak a menyecskéket és fordítva felkérték arra, hogy a domboldalon, egymásra fekvő gurigázzanak lefelé, a borítóra is ezt emelte ki a grafikus, így könnyebben el tudjuk képzelni azokat, akik különböző pozíciókban ezt a szédítő játékot üzték. Kimondottan felnőtt játékról van szó, amit ma már nem csak ezzel az alkalommal játszanak, most már kirándulásakor, krumpliszedéskor

is úzik, s akik ezt valamilyen szempontból fontosnak tartják, megkeresik az alkalmat, hogy máskor is, amikor férfiak és nők együtt vannak munkán, az egésznek egyfajta lezárásaként, az evés-ivás mellé egy kellemes rítus társuljon. A párválasztás felkérésre megy, akár a táncban, a férj nem a feleséget kéri fel, hanem más asszonyt és fordítva, s az egyik adatközlő el is mondja, az olvasó felé tekintve, hogy „egyebet nem csináltunk, csak höngörögtünk”, vagyis ne tessék rosszra gondolni, mert ha igen, az nem ott történt... „Voltak emberek, akik nagyon ügyesen henger-göztek...”

Folytatása a 2. oldalon

Gagyfi József (1953, Marosvásárhely)

Társadalomkutató. Előbb középiskolai tanár, újságíró, majd 2002-től a Sapientia EMTE docense. Társadalomtörténetet, fogyasztói magatartást, ágazati közkapcsolatok tantárgyakat tanít. Több éve végzettségét Marosvásárhely melletti településeken, a szociálanropológia kutatási módszereit használva. Vizsgálja Marosvásárhely mindennapi és ünnepi, szimbolikus térhasználatát. A népi vallásosság

székelyföldi jelenségeit feltáró, társadalomtörténeti, a kulturális átalakulásokat (örökségalkotást) bemutató könyvei jelentek meg (Jelek égen és földön, Örökített székelykapu, A krízis éve a Székelyföldön 1949, Fejezetek Románia társadalomtörténetéhez). A csíkszeredai KAM – Regionális és Antropológiai Kutatások Központjának munkatársa, 2002 óta a Magyar Tudományos Akadémia kültetületi tagja.

Oldalnézet

A hitelesség kérdéséről

Krebsz János

Mi tesz egy könyvet, íróit hitelessé? Talán az, hogy valaki felnőtt valahol, az eszmélés időszakában elsajátította annak a helynek a nyelvét, földrajzát, érzés- és gondolatvilágát, teljes értékrend-szerét, s később mindezt az írás eszközével érzékletesen meg tudja jeleníteni. Egy szülőföld és értékrend létezik, a többi ehhez képest csak elhelyezkedik valahol. Lehet rajongásig szeretni, és lehet kritikusan ostromozni a hibáit, de úgy kimozdulni belőle, hogy ne ott maradjon az origó, nem lehet.

Mi tesz egy könyvet olvashatóvá, divatossá? Általában nem az értéke. Vagy: ritkán az értéke. A romantika imádta a távoli, egzotikus tájakon, mozgalmas történelmi korokban zajló kiszínezett történeteket, a naturalizmus szívesen mutatta meg a borzongató mélyvalóságot a hétköznapiok felszíne alatt, s a realizmus megpróbálta a tényyszerűség hitelével megrajzolni azt, amiben élünk. S mindegyik időszakban születtek ma is olvasható remekművek, s hullottak ki az idő rostáján azok, amelyek csak kiszolgálták az aktuális divatirányt. Talán a hitelesség a legnagyobb próbája az irodalmi értéknek. El lehet mondani Dantéről, hogy kicsinyes bosszúállással elhelyezte a pokolban minden ellenségét, Shakespeare-ről, hogy a közönségigények alantasságával (a korabeli bulvármédia működtetésével) gazdagodott meg, vagy Aranyról azért maradt torzóban annyi kiváló műve, mert túlságosan

odafigyelt a kortársak véleményére. A hitelességük kiemelkedhetetlen. A nagy klasszikus példák felsorolása után és a világirodalmi beágyazottság kérdéseinek fölvetése nyomán rátérünk az ún. olvasnivalókra. Amióta tömegáru a könyv, mindig születtek olcsó, jól olvasható, nagyközönségnek szánt művek, hívták őket ponyvának, lektúrnak és még száz néven. Érdekes módon ebben a közegben is születtek

Egy dühítően lenéző, élvezetes könyv

Ami a hosszú bevezetőt kiváltotta belőlem: egy könyv, amelyet hol dühöngve, hol élvezettel olvastam végig. Tom Rob Smith *A 44. gyermek* című könyve* amolyan hétvégi pihentető olvasásnak indult, kell néha, hogy átmoszuk az agyunkat valami kalandos thrillerrel. Az ötvenes évek Szovjetuniójában játszódik, Sztálin

osztag elé. Köztörvényes bűnözés pedig nem létezik, mert a marxizmus-leninizmus teoretikusai leírták, hogy a kommunizmus viszonyai között a magántulajdonnal együtt megszűnik a bűnözés is. Évről évre készülnek a statisztikák, amelyek ragyogóan mutatják: folyamatosan csökken a bűnesetek száma a világ legboldogabb országában. A regény főszereplője nagyhatalmú nyomozó, a II. világháború hőse, aki természetesen az államvédelemnél folytatja pályáját a győzelem után. Nem kételkedik, hűségesen szolgálja az ügyet és a vezért. Míg nem egyik kollégájának kislányát öli meg egy valószínűleg szadista bűnöző, megcsókolt testére a vasút mellett találnak rá. A szülők fájdalomukban keresik a tettest, a szemtanúkat, akik nem mernek beszélni. A hivatalos verzió: vasúti baleset – az ország minden iskolájában órát kell tartaniuk a tanároknak a vasút veszélyességéről...

Kiváló ügyességgel megteremtett szituáció: bűneset, amely hivatalosan nem létezik, a nyomozó munkáját nem végezheti, sőt, gyanússá és ellenséggé válik, mert utánaered a nyomoknak. A moszkvai kisfiú már a negyvennegyedik áldozata a zakkant agyú elkövetőnek, mindegyik gyilkosság vasút mellett történt, s rituális formák teszik egyértelművé, hogy ugyanaz a beteg ember járt mindenütt. De nincs országos nyilvántartás, amely szemet szűrhetne valakinek, mind egyik nyomozás külön-külön lezárult, s találtak hely-

ben valami fogyatékos elméjű vagy homoszexuális alakot, akire rávarrták az elkövetést s megkapta példás büntetését.

Klasszikus kovbojosnyomozós cselekmény, egyedül az egész világ ellen az igazság nevében. Fordulatos, kalandos sztori, homályban maradó részletekkel, amelyekből a könyv végére válik világos összefüggés. De a most harmincéves szerző (27–28 lehetett a könyv írásakor) annyira díszletként használja ezt a szocialista rendszert, amit gyengített változatában volt szerencsénk saját bőrünkön meg tapasztalni, hogy szá-

Tom Rob Smith

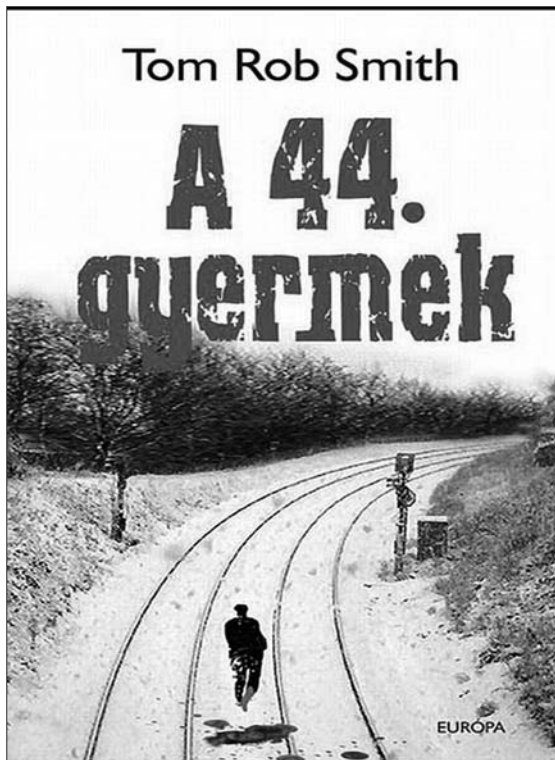
bályosan dühítő. Pedig fölkészült mindabból, ami jelenleg a világhálón megtalálható, adatai és tényei helytállóan pontosak az orosz vasutak rendszeréről, arról, hogy Moszkva legnagyobb börtöne eredetileg palotának épült, hasonló információkban ellenőrizhetően hibátlan.

Talán a lélektani megalapozottság hiányzik: mindenki fél, a rettegés társadal-

mában megszűnt a bizalom még a családtagok között is, és természetesen van egy ellenséges főgonosz a rendőrségen belül, aki azzal alapozta meg karrierjét, hogy a saját apját följelentette és internáltatta. Ennél bonyolultabb az élet, mondanánk élemedett bölcsességeket az ifjú krimi-szerzőnek, aki tehetne volna a cselekményt Ceaușescu Romániájába vagy Észak-Koreába ugyanezzel az erővel. Díszletként szolgál egy rendszer, amelyben – higgyünk Szolzenyicinnek és a kortárs krónikásoknak – mindenki szem a láncban. A diktatúra egy angol demokráciában felnevelkedett ifjú számára valami érthetetlen díszlet, amely előtt ember-szerű szereplők ugrabugrálnak.

Nem lehúzni akarom az ifjan tehetséges szerző könyvét, inkább a magam indulatának okát keresem. Rossz könyv rengeteg van, nem kell őket olvasni. Am ez kiváló a maga nemében, csak dühítően lenéző. Azt az angol fensőbbrendűséget képviseli, amely gyarmatosította a fél földgolyót, irtotta ki „primitív” népek sokaságát, hordozta a civilizáció zászlaját anélkül, hogy valaki is fölvetette volna a felelősségük kérdését. Szentetlen érdeklődéssel szemléli a primitív népek szokásait, a diktatúrák áldozatait, azzal a biztos tudattal: ő és fajtája mindezeket annyira fölül áll, hogy már megérteni se tudja. Kár az erőfeszítésért.

*Smith, Tom Rob: *A 44. gyermek*. Saliga Zsuzsanna fordítása. Európa Könyvkiadó, 2009. 528 oldal.

tartósnak bizonyuló termékek, nemzedékeken át olvasott történetek, a maguk műfajában klasszikusnak számító szerzők. Agatha Christie meg Rejtő Jenő a maguk teremtette világban hitelesek.

még él, éjszakánként sötét autók járnak az utcákat, a hajnali órákban csöngetik fel a rendszer árulóit, akik gyors kiváltatás után mindent beismernek s mennek jobbik esetben a Gulágra, rosszabbikban a kivégző-

Lászlóffy Csaba

A nyolcvanas évek vége

Akit egy félbehagyott versből ismerhetné meg: kontyolágyan omlik alá, miközben a halványlila árnyékú dombra kapaszkodunk. Mezőköbölkút! – alkata, combja, léptei éppoly veretese, mint ez a falunév, amint kiejted. Csaholnak ránk az éhes ebek; horkolnak a helybeliek. „Sovány a termés, a hazugsággal csak fölősegesen hergeljük magunkat”, veti oda nekünk, csámpás karimájú kalapja alól, szontyolian a kisöreg. „Inkább kell ide a patkószeg, mintsem az újságlapot szomorító betűk.” (A szem szivárványhártyájába nézve, még tintakék tengerekre látni.)

Hadonászó, perelő Don Quijote-figura (egymásra

pillantunk F-fel, gyűjteni jött ide, tán még a szitkokat is): kit szapuljon, mikor már csak a menyé él. Hogy kivel? – romokban az ősi nyelv!... Vegyes házasságban. Ha tőle vár egy jó falatot, az úgyis „cigányútra” téved... (Arra gondolok, hogy minden ütésnél van egy nagyobb – amit a család mér rád.)* Az istennek se könnyítene magán, puritán lelkének jobb így, mindentől megfosztva. Holott ember volt ő valamikor: barmok között a „legtiszteletreméltóbb állat”. A contra-bőrré vetkőzöttnek, igaz, mind fuvolázhat a sárgarigó.

Mintha eltitkoltam volna valamit, pedig csak arról van szó, hogy évtizedekig nem volt időm lehetetlen emlékeimen tengődni. Csak ha mint szilánkok fűródtak belém. Az az élénk- és keserűzöld dom-

bokon át vezető út mára olyannak tűnik, mint valami révület. Vagy álomfoslány: ébredés után a kiüresedett reggeli világosságban hova kaphatnál utána?... Valami selymes, valami szürke, s bár lassú, mégis a megnyíló, kétkezdést elnyelő magasságot ostromló, mint a jóság. Az ilyen lények, leomló kontyuk ellenére: megfoghatatlanok.

A tér váratlanul kitágult. Mire a sötét valóságburkot átszakítva túljuthattam volna vele s az esendőségeknek dédelgető őszeljei nappal, messzibbre láthatunk már a komor fellegrikádoknál. Ő közben észrevétlenül /f/elszállt, mint a pára; eltűnt, mint a tűz eledele. Vagy csak önző módon kirekesztette az összezsugorodott idő.

*Németh László-aforizma

Egy „rend”-es falu erotikája

Folytatás az 1. oldalról

► **Mi a mélyebb értelmű ilyen jellegű hagyomány életetésének a faluközösségben?**

– A kérdéses napon ez a játék szabad volt. A munkás hétköznapi, a harag, a közömbösség tengerében léteztek ilyen helyzetek, szigetek, s dr. Balázs Lajos korábbi rítuselemző könyveiben is tisztán körvonalazódik az, hogy milyen embertípus él Csíkszentdomokoson, kultúrájába és társadalmába ágyazva, mi-ben különbözik másoktól, miben rendelkezik esetleges univerzális vonásokkal. Ennek a sajátos rítusnak pedig nagyon is egyértelmű üzenete van: amikor ezt a játékot játszunk, akkor teljes értékű emberek vagyunk. Mégpedig olyan értelemben, hogy be is tartjuk a normákat, mert felöltözve vagyunk, nyilvánosan történik ez, hiszen ott van az uram, ott vannak a komák, a kománék, a falu,

nem bújunk el, ugyanakkor mégis próbáljuk azokat a létező vágyainkat egy kis időre bizonyos formában kinyilvánítani, kiélni és ezzel a világunkat megfogalmazni.

► **Az ön számára milyen faluként mutatkozik dr. Balázs Lajos vizsgálódásai nyomán Csíkszentdomokos?**

– Az előbb említett világnak a különböző rítusok, közös tevékenységek jelentik a szabályok betartását, s ilyen

szempontból azt hiszem, Csíkszentdomokos egy „rendes” falu. A rendes szónak abban az értelmében, amit már Tamásnál is olvashatunk; nem azt jelenti föltétlenül, hogy tiszta, takaros, bár azt is jelenti, s még inkább jelenti, hogy szervezett, kiegyensúlyozott, s a kultúrának az örömet adó, játékot megadó része is pont úgy jelen van, mint az, ami a tragikumot kell hogy kiegyensúlyozza, elviselhetővé tegye. A csíkszentdomokosi nemzedékek változnak, fiatalok vannak, új elképzelések, gyakorlatok alakulnak ki, de arról, hogy a huszadik század végén, a huszonegyedik század elején egy teljes értékű embereket magába foglaló falu milyen volt, hogy a „rend”-es emberek közössége, a „rend”-es, szabályozott és élhető világ milyen volt egy csiki faluban, erről Balázs Lajos munkája számot ad, ezért érdemes olvasnunk a továbbiakban is.

Az egyensúly keresése

Bravó, Bajnai!

Mester Ákos

168óra
KÖZLETTI HETILAP

Múlt hét elején volt a premierje Debreczeni József *Arcmás* című új kötetének. A kiváló közíró Orbán-portréja és politikai helyzetlemezése lesújtó következtetéssel zárul. Avval, hogy ha a jövő évi választások után a Fidesz kétharmados többséghez jut az Országgyűlésben, az lényegében a parlamentáris demokrácia végét jelenti majd. Sőt! Debreczeni szerint Orbánék több cikluson át tartó hatalma következik, és „még az is optimista verzió, hogy előbb-utóbb fordul a kocka, és újra érvényesül a demokratikus váltógazdaság”. A könyvbemutató napján, este – egy időben a Debrecen–Liverpool BL-meccs TV 2-n látható közvetítésével – az *M1* felvételről adta Bajnai Gordonnak a Corvinus Egyetemen tartott előadását. A miniszterelnök „a józan ész gazdaságpolitikájáról” beszélt, a Magyarországot súlyosan érintő gazdasági válságról. A két eseménynek nincs köze egymáshoz. Hacsak az nem, hogy mind a válság, mind pedig Orbánék esetleges kétharmada mindannyiunkat „súlyosan érint”. Ez pedig nem léha játék a szavakkal, hanem olyan tény, amelyről igenis beszélnünk kell. Ám Bajnai Gordon – nagyon helyesen – ki sem ejtette száján a jobboldal vezérének a nevét. Egyszerűen nem volt szüksége rá. Gondolom: idegenkedik a handabandázó kampánybeszédétől, és egyébként sem természete a rettegés, a riogatás vagy a személyeskedés. Olyan hangot ütött meg, úgy beszélt fiatal hallgatóihoz, mint ha nem is politikus lenne. Semmi manír vagy lábujj-hegyre állás. Sem délcég öntetszelgés, sem egyéb fölösleges szerepjátszás. Látni való volt: ennek az embernek nem víziója van, hanem koncepciója. Szeretne valamit nagyon megértetni, ezért hát világosan fogalmaz, egyszerűen beszél. Mint egy civil. Nem túl lendületes, viszont logikus. Azt fejté ki, hogy ha az egyensúlyt helyreállítjuk, visszatér a bizalom. Ha visszatér a bizalom, ismét erősödni tud az árfolyam. Ha erősödik az árfolyam, tovább erősödik a bizalom, és csökkennek a kamatok. Ha csökkennek a kamatok, a vállalkozások finanszírozása megint reálisá válik, beindulnak az exportpiacok, és stabil árfolyam mellett elindulhat a növekedés. Nem csinál titkot abból, hogy jelenleg még csak a kamatok csökkentésénél tartunk, hogy az IMF adatai szerint Magyarország 2010-ben még fél százalékkal visszaesik, de biztatónak tartja, hogy – ugyancsak az IMF szerint –

„2011-től Magyarország viszonylag folyamatosan képes lesz beállni a négy százalékos körüli növekedési pályára”. Bajnai dokumentálja, hogy a nemzetközi gazdasági szakértők és elemzőintézetek mit mondanak rólunk. Azt, hogy Magyarország negatívról stabilra javította az adósságkilátásokat, hogy a cseh–lengyel–magyar trióból mi lehetünk az elsők, akik bevezetjük az eurót, idézi a *Le Monde*-ban megjelent cikket, amely szerint a régió többi országának Magyarország mutatta meg a kivezető utat a válságból. „Kezd visszatérni a bizalom” – állítja Bajnai Gordon, és csak annyit enged meg magának, hogy hozzátegy: „Kívülről már látszik, belülről meg azok nem látják, akiknek nem érdekük, hogy ez látszódjék.” Csak címzettje van a mondatnak, éle nincs. Ami tökéletesen rendben van, hiszen Bajnai táma-

nekivadulók közt végre egy csöndes magyar, egy disztinktív európai. Bajnai Gordon sejtheti, sőt tudhatja: egyetemista hallgatóságának java része inkább a politikai jobboldalra húz, de ez számára most érdektelen. Nem udvarol nekik, nem kábítja őket. Nem akar senkit „átfordítani”, elvárásolni, mert közönségét nem delejzeni, hanem informálni szeretné. (...) Orbán színesebb, energikusabb, ütősebb figura. Bajnai szelidebb, szerényebb: nem akar „jókat mondani”, nem hetykézik, és nem szórakoztat dakota közmondásokkal. Nem táltos – ahogyan Kósa Lajos minősítette egyszer Orbán Viktort, amikor még volt zmersze hozzá –, és nincs olyan jelentős vívőereje, mint Gyurcsánynak. De hiteles, higgadt, összeszedett. (...) „Hogya ezt a válságot nem képes jól kezelni a világ, akkor olyan radikális társa-

kérdéseire. Én éppen hogy azt kérdeztem volna tőle: biztos-e, hogy befejezte, miniszterelnök úr? Vagy lehet, hogy visszajön még? És kérdéséhez magyarázatként még hozzátettem volna: csak azért, mert – korábbi aggályaimat félretéve – már szívesen megnéznék egy Bajnai–Orbán-tévévitát. Persze tudom, értem, megértem – nem most. Majd legközelebb. Ugyanis, bár Debreczeni József most megjelent Orbán-könyvének csaknem minden lényeges megállapításával egyetértek, azért nem vagyok annyira borúlátó, mint ő. Vele ellentétben úgy hiszem: annyira azért nincsen távol az a reménybeli legközelebb.

Romániai feltámadás

Kis Tibor

NÉPSZABADSÁG

Románia azzal a tudattal tért nyugovóra vasárnap este, hogy új elnöke van az országnak, és hétfőn arra ébredt, hogy minden marad a régiben. Traian Băsescu egy lefutottnak tartott mérkőzést hozott vissza a sírból, mégpedig az utolsó pillanatban. Ezzel is igazolva azt a hírt, hogy minden hájjal megkent taktikus és nagy küzdő. Pedig a körülmények tényleg összeesküdtek ellene: riválisai rég látott egyébségben sorakoztak fel, a román gazdaság pedig alig-alig képes a fejét a víz felett tartani a válság viharában. Băsescu ebben a helyzetben is azzal nyert, amivel annak idején népszerűségét kivívta: a póre populizmussal. Ilyen mocskos választási kampány talán még sohasem volt Romániában, és ebben az elnök úgy élt, mint hal a vízben. Úgyes trükkök sorozatával elérte, hogy az elmúlt hetek szinte hogy ki a jó román és ki a rossz; ki a kommunista és ki nem az; ki volt gyűlölendő szekus és ki „ellenálló”. Közben az ország valódi bajait gondosan a szőnyeg alá söpörhették. Más kérdés, mire meggyőzelmével az újjráló államfő. „Az választások tisztaságát vitató ellenzéki beadványok a jelek szerint nem lesznek képesek megkérdőjelezni mandátuma legitimitását – ettől azonban még eltarthat egy darabig a politikai patt. Feloldására Băsescunak megint szüksége lesz minden ravaszágára. Zavaros, sokismeretlenes egyenlet ad neki fejtörést – ám ezeket ő mindig is kedvelte. Mindenekelőtt kompromisszumra kelene jutnia a parlamenti túlsúlyra támaszkodó ellenzékkel. Ha ez nem sikerül, jöhet az előre hozott törvényhozási választás. Ennek elkerülésére van egy jól bevált fegyver: ellenfelei leszalámizása. Ez most is használhatóan tetszik - a liberá-

lisok egy része máris finom jeleket küld az elnöknek, hogy egy jobboldali kiskoalíció gondolata tőlük sem lenne idegen. Még akkor sem, ha pártjuk népszerűsége könnyen rámenne azokra a brutális lépésekre, amelyek megváltéle a következő kabinetre vár. Ezek ugyanis tényleg kikerülhetetlennek látszanak azok után, hogy az IMF felüggesztette tárgyalásait Romániával, aminek legközvetlenebb következménye az állami szféra jövő havi béreinek elmaradása lehet. Márpedig az IMF lélegeztetőgépe csak akkor lép újra működésbe, ha lesz az országnak költségvetése, elkészül egy hiteles hiánykezelő program, valamint egy fájdalmas reformcsomag. Mindehhez működőképes kormány kellene. Könnyen elképzelhető, hogy a gazdasági kényszerek Băsescut váratlan hűzásokra készítik – például egy szokatlan színvonalú koalíció összetákolására. Talán erre számítanak Markó Béláék is. Lehet, hogy végül igazuk lesz, és az RMDSZ a mostani káoszából megint kormányzati tényezőként emelkedik majd ki. Annak ellenére is, hogy ebből az elnökválasztási kampányból az RMDSZ eléggé rosszul jött ki: a romániai magyarok nemigen követték a párt intencióját, hogy szavazzanak egyöntetűen Geoanára. A magyarok a megyék inkább Băsescura adták voksukat – a jelek szerint az ottani magyarok körében még mindig viszonylag népszerű maradt a térséget elődeinél gyakrabban felkereső és ígéretekkel ilyenkor nem fukarkodó államfő. A magyar szavazókat Orbán Viktor azzal biztatta, hogy jövő nyártól elrendezi Băsescuval a kétoldalú viszony problémáit. Az erdélyi magyarok most nyilván ezeknek az ígéreteknek a beváltásában reménykednek. Még akkor is, ha tapasztalataik alapján tisztában lehetnek vele: a hála Romániában sem politikai kategória.

Az Európai Unió siker-története

Joshua A. Tucker,
New Republic

Az elmúlt hetekben számos pesszimista visszatekintés született a rendszerváltás utáni húsz évről. A volt szocialista országokban nagy a kiábrándultság. Pedig semmi ok a keserűsége: az EU-integráció soha nem látott demokratikus átalakulást valószínűsített meg. „A tanítványaim nem tapasztalták meg a hidegháborús időköt. Nekik Prága és Budapest éppolyan európai város, mint Párizs vagy Madrid. Azoknak azonban, akik a kommunizmusban éltek, a rendszer összeomlása a modern világban példátlan gazdasági átalakulást jelentett. Az inflá-

ció milliók megtakarított pénzét vitte el, a korábban ismeretlen munkanélküliség egyre nagyobb méreteket öltött, az állami tulajdon magánkébe került. Vállalkozások alakultak, és az egykori vasfüggöny mögött addig nem látott áruk és szolgáltatások váltak elérhetővé. A gazdasági átalakulással párhuzamosan a volt szocialista országok többségében szabad választásokat tartottak, és a kommunista időkben elképzelhetetlen demokratikus intézményrendszer alakult ki” – olvassuk Joshua A. Tucker cikkét a *New Republic*-ban. Az elmúlt hónapban tucatjával jelentek meg a berlini fal leomlásának alkalmából az elmúlt két évtized mérlegével kapcsolatos cikkek. Sokan elégedetlenségüknek adtak hangot. Különösen a volt szocialista országokkal kapcsolatban lehetetlen hangokat hallani. Nem is alaptalanul, hiszen gazdasági, politikai és társadalmi szempontból továbbra is elmaradnak a Nyugattól. Minden bizonnyal ez magyarázza, hogy a volt szocialista országokban sokan máris kiábrándultak az EU-ból. Tucker szerint a számok nem igazolják a szimizmust. (...) A lista végén azok az államok állnak, amelyek még ma is messze vannak az EU-tagságtól. Ukrajna például még a hajdani Jugoszlávia EU-tagságra törekvő, a kilencvenes években háború tépázta tagállamaitól is elmarad. A különbségeket nem lehet földrajzi vagy egyéb, kulturális és vallási alapon magyarázni – írja Tucker. Az elterékek hátterében az EU áll: a belépés ugyanis gazdasági előnyökkel, az áruk és a munkaerő szabad vándorlásával jár. Mivel a csatlakozáshoz a demokratikus intézményrendszer kiépítése szükséges, az EU-ba belépő és oda igyekvő államok kénytelenek demokratizálódni. Ha tárgyilagosan ítéljük meg az elmúlt húsz év történetét, akkor arra a következtetésre jutunk, hogy az EU a világ legsikeresebb demokrácia-exportőre – állítja Tucker. Az Egyesült Államok fegyverekkel próbálja kivívni a demokráciát, a kezdetben a gazdasági és stabilitási célokból létrehozott EU viszont békés eszközökkel is képes volt gyors demokratikus átmenetet kikényszeríteni a korábbi diktatúrákban. Az Unió sikerét továbbgondolva Tucker felveti, hogy talán érdemes lenne a Közel-Keleten és Afrikában is az EU-hoz hasonló együttműködés életre hívni, hátha a gazdasági integráció előnyei segítenének a demokratikus intézményrendszer megerősödésében is. A baj csak az, hogy Afrikában és a Közel-Keleten nincs Németország és Franciaországhoz hasonló gazdag és demokratikus állam, amely a mozgalom élére állna. (metazin.hu)

Bajnai Gordon

Fotó: magyarorszag.hu

dókedve a kevésnél is kevesebb, viszont egyszerre több irányba mutat toleranciát és megértést. Azokról a szegényekről beszél, akik nem tudnak kikeveredni az adósságáikból. Azokról, akik felküzdötték magukat az alsó középosztályba, de minden kupergát ellenére félt, hogy most visszacsúsznak, mert képtelenek már fizetni a devizában fölvetett hitelek magas kamatát. Kétség nem fér ahhoz, hogy Bajnai őszintén és komolyan beszél. Kiegyensúlyozott, nem gazsulál senkinek, és nem halandzsázik. Mondom: civil. Ami persze lehet kétes dicséret is, mintha azt akarnám körülírni: nem igazi politikus. Pedig csak azt szeretném eldadogni itt, hogy a jövő tavasszal távozó miniszterelnök más, mint mások. És hogy őt ez nem pejorálja, hanem felértékeli, ugyanis abnormális viszonyok között, az eszement konfrontációk idején ez mindenképpen javára szól. Szerintem külföldi megfigyelők és a hazai helyzetéről közvetlen tapasztalatokat szerzett nagykövete is úgy látják:

dalmi folyamatok indulhatnak el, amelyek mindenütt veszélyeztetik a demokráciát. Látjuk Magyarországon, és máshol is, hogyan erősödik a nacionalizmus, a bűnbakkeresés, az erő kultusza, hogyan izmosodnak a szélsőséges mozgalmak” – figyelmeztet arra, hogy miként kerülnek elő a válság idején ismét a borzasztóan avított ideológiák. „Ez nagy kockázat – mondja Bajnai Gordon –, ezért a gazdasági válságkezeléssel foglalkozóknak is dolguk megerősíteni a társadalmi immunrendszerét, és a leghatározottabban fellépni a demokráciát veszélyeztető antidemokratikus mozgalmakkal szemben.” Bizony jó régen volt – van annak talán néhány éve is –, hogy egy magyar kormányfő nyilvános szereplése után kicsúszott az ember száján az önkéntelen tetszésnyilvánítás: bravó! Most – alighanem halakban, de hasonlóan őszintén elismeréssel – ugyanezt elmotyogtam a tévét nézve, amikor Bajnai Gordon befejezte az előadását, és elkezdett válaszolni a jelenlévők

Az egységes bérezésről (2.)

Czédly József

A múlt heti *Törvénytárban* kezdtük ismertetni a közalkalmazottak egységes bérezését szabályozó törvényt, az ebbe foglalt általános érvényű rendelkezéseket. A következőkben a bérek egyes összetevőiről lesz szó.

Alapfizetés, alapállások zsoldja és a havi besorolás díja

Az alapfizetéseket a szakmai felkészültség, a munkában szerzett tapasztalat és a beosztással járó felelősségnek a figyelembevételével állapítják meg, valamint az állásra jellemző feladatok sokszínűsége alapján. Egyetemi és főiskolai végzettséget megkívánó állás keretében az alapfizetéseket bérfokozatonként (grade), középfokú végzettség esetében szakmai fokozatonként (trepte de salarizare) különböztetik meg oly módon, hogy az egyének számára megállapított alapfizetés megfeleljen az illető szakmai felkészültségének és munkában szerzett tapasztalatának. Általában 2-3 bérfokozat, illetve szakmai fokozat szerint történik a besorolás.

Minden egyes bérfokozat, illetve szakmai fokozat keretében öt szolgálati fokozatot (gradație) létesítettek, így különböztetik meg a munkában töltött idő (tranche de vechime) szerinti besorolást. Az öt szolgálati fokozat a munkában töltött idő szerint

a következő: 3–5 év, 5–10 év, 10–15 év, 15–20 év, 20 év felett. A munkában töltött idő alapján járó szolgálati fokozatot a meghatározott időtartam betöltése utáni első hónap kezdetétől kell folyósítani. Ennek az időtartamnak a megállapításánál a munkaadónak figyelembe kell vennie a nem közpénzből fizetett munkában töltött teljes időszakot is.

Az alapfizetések, alapállások zsoldja és a havi besorolási díj nagyságának megállapításánál az 1-től 12-ig terjedő rangsorolási arányszámot (*coeficient de ierarhizare*) veszik figyelembe. A 12. rangsorolás a legfelsőbb állami funkcióért jár (államelnök). A vezető állást betöltő személyek számára az alapfizetések megkülönböztetése

két bérfokozatban történik, a közhivatali tisztségek (*funcții publice*) esetében két szakmai fokozatban. Ezek tartalmazzák a vezetői állásért járó díjat, a munkában töltött időért járó pótlékot (*sporul de vechime*) és a rangsorolási arányszámhoz kötött bérpótlékot.

A gyermeknevelési szabadságon levő szülők, valamint azok a személyek, akiknek munkaviszonyát más okból függesztették fel, munkába visszatértekor ugyanarra a besorolásra jogosultak, amelyekben a munkaviszony megszakításakor voltak.

Bérpótlékok

Azok a személyek, akik munkaprogramjuk szerint 22:00 és 6:00 óra között, éjjel teljesítenek szolgálatot, az

alapfizetés 25%-nak megfelelő bérpótlékra jogosultak, abban az esetben, ha az ebben az időszakban végzett munka legkevesebb 3 órát tart.

A munkaszerződésben megállapított munkaidőn kívül ledolgozott órákért mind a beosztottnak, mind a vezető állásban levőknek megfelelő szabadidő jár. Amennyiben ennek biztosítása nem volt lehetséges a következő hónapban, az alapfizetés 75%-nak megfelelő bérpótlék jár. A túlórai munkát és az ezért járó bérpótlék kifizetését csak a felettes állásban levő hivatalvezető utasítására lehet megtenni. Egy évben ledolgozott túlórák száma nem lehet több, mint 360, a 180 órát meghaladó túlóra ledolgozásához a szakszervezet beleegyezése is

szükséges. Azokon a munkahelyeken, ahol a megszabott napi munkaidő kevesebb, mint 8 óra, a ledolgozott túlórákat kötelező megfelelő szabadidő biztosításával kiegyenlíteni. Órabér vagy halmozott besorolás (*cumul de funcții*) alapján alkalmazott személyekre nem vonatkoznak a túlórákért járó jogosultságok. A törvényes szabadságnapokon és heti szabadidőben végzett munkáért az alapfizetés 100%-nak megfelelő bérpótlék jár. Ezeket a túlórákat nem lehet megfelelő szabadidő biztosításával kiegyenlíteni. A hangsúlyozottan hátrányos helyzetben levő, például vak, alkalmazottnak az alapfizetés 15%-val egyenlő bérpótlék jár. Azokat a bérpótlékokat, bérnövekedéseket és a vezető besorolásért járó díjakat, melyeket a törvény alapján a jövőben az alapfizetésbe foglalják be, a szabályozás mellékleteiben tüntették fel.

Egy alkalmazottnak járó bérpótlékok és egyenként megadott pótdíjak nem haladhatják meg az illető alapfizetésének 30%-át. A kormány engedélyezheti, hogy egyes beosztásban levőknek, ideiglenes munkafeltételek esetében, a fenti bérpótlékok összege meghaladja a 30%-ot, azzal a feltétellel, hogy az ezért járó bérpótlékok nem haladhatják meg az elsőrendű hitelkezelő (*ordonatorul principal de credite*) rendelkezésére álló, alapfizetésekre előirányzott beralap 30%-át.

Prémiumok

A hitelkezelők a havi beralap 2%-át prémiumok kifizetésére használhatják fel. Ezekkel a prémiumokkal az év során bármikor jutalmazhatják azokat a bértáblázatokon (*statul de funcții*) szereplő alkalmazottakat, akik munkájuk folyamán különleges eredményeket értek el. Az egyik hónapban felhasználatlanul maradt prémiumalapokat fel lehet használni a költségvetési év következő hónapjaiban. A prémiumok nagyságát a hitelkezelő állapítja meg, az intézmény szakszervezete véleményének kikérésével, az elsőrendű hitelkezelő által engedélyezett prémiumalap keretében.

Évi tevékenységükért a közpénzből fizetett alkalmazottak jogosultak az évi átlag alapfizetésükkel egyenlő évi prémiumra. Akik nem dolgoztak az év teljes időszakában, a ledolgozott idő arányában jogosultak a prémiumra. Az évi prémium nagyságát le lehet csökkenteni, vagy kiadását meg lehet vonni, ha az illető alkalmazott nem megfelelően végezte feladatait, vagy olyan vétséget követett el, amiért fegyelmi büntetésben részesült. Nem részesülnek prémiumban azok az alkalmazottak sem, akiket saját vétségeik miatt felfüggesztettek, vagy felbontották munkaszerződésüket. Az évi prémiumot, januártól kezdve a következő évben fizetik ki.

(folytatjuk)

A munkabér és a nyugdíj halmozása

Deák Levente

Lapunk 2009. november 28–29-i *Törvénytár* rovatában Czédly József kollegám, „Gazdasági fellendülés – hogyan?” című írásában már volt szó a 2009. évi 329. törvény IV. fejezetében foglalt részleges tilalomról, amely folyó év december 10-től kezdve csak azoknak engedélyezi a nyugdíj és a közszférából nyert munkabér vagy az ehhez hasonló jövedelem halmozását, akiknek nettó nyugdíja a bruttó havi átlag munkabér szintjét, azaz 2009-ben az 1693 lejt nem haladja meg. Hogy a törvényalkotó miért éppen ezt a szintet és nem egy másikat jelölt meg „vízválasztóként”, talány, hiszen így eljárva igencsak diszkriminál, nagyon is közeli helyzetben levő személyeket hozva – anyagi, megélhetési szempontból – könnyebb vagy nehezebb, de mindenképpen

más helyzetbe. A következőkben megpróbálom összefoglalni mindazt, amit jogászilag megközelítéssel erről a különös tiltásról gondolok.

Magát a 329. törvényt a kormány felelősségvállalásával fogadták el, vagyis érdemi parlamenti vita nélkül, amit egy ilyen horderejű jogszabály esetében eleve kifogásolni lehet. (A törvény különben a 2009. november 9-i, 761. *Hivatalos Közlönyben* jelent meg, majd ezt követően a végrehajtási utasításokat tartalmazó szakminisztériumi rendelet a 2009. november 25-i, 805. *Hivatalos Közlönyben*.)

Különbözik a törvény ellen alkotmányellenességi kifogásokat fogalmaztak meg, amelyeket azonban az Alkotmánybíróság a 2009. november 4-i 1414., többségi döntésével elutasított (lásd a 2009. november 23-i, 796. *Hivatalos Közlönyben*), ami annak a jele, hogy a 9 alkot-

mánybíró között voltak olyanok is, akik ezzel a tiltást kimondó jogszabállyal nem tudtak azonosulni.

A többségi alkotmánybírói döntés, amely jelen esetben törvényesnek ismerte el ezt a vitatott és vitatható jogszabályt, nem találta ezt diszkriminatívnak és méltánytalanoknak, hanem éppen ellenkezőleg – szerintem gazdasági és nem jogi megfontolásból – a gazdasági válság leküzdésének egyik jogi eszközét látta ebben a törvényben. Ugyanakkor kimondták azt is, hogy ez a rendelkezés nem érintheti azoknak a magas köztisztviselőknek a halmozást engedélyező jogosultságát, akik választással vagy kinevezéssel nyert tisztségüket mandátumuk idejére a hatályos alkotmány alapján gyakorolják vagy töltik be. Ide tartoznak a parlament mindkét házának tagjai, a köztársasági elnök, a Szám-

vevőszék, az Alkotmánybíróság tagjai, a nép ügyvédje (milyen keveset hallunk róla!) stb., tehát ők eltérő idejű mandátumuk alatt halmozhatják nyugdíjukat fizetésükkel. Nem titkolom, én az ellenvéleményt megfogalmazó két alkotmánybíróval értek egyet, akik szerint nem tiltható meg törvénnyel a nyugdíj és a munkabér halmozása, mert a nyugdíj a szerzett jogok körébe tartozik, s így maga a tiltás vagy bármilyen korlátozás sérti a munkához való egyetemes emberi jogot, nemkülönben az állampolgárok közötti egyenlőség elvét. (Nici o reglementare legală nu poate afecta cumularea pensiei cu salariul, pensia fiind un drept câștigat. Pe cale de consecință, o astfel de reglementare încalcă dreptul la muncă și principiul egalității în drepturi a cetățenilor.)

Amit még szóvá kívánok tenni: furcsa módon, a jogal-

kotási gyakorlattal és a jogtechnikáról tanultakkal ellentétben ez a törvény kifejezetten nem módosított olyan, az ebben foglaltakkal szöges ellentétben levő jogszabályokon (mondom ezzel egyenrangú törvényeken), mint a 2003. évi munkatörvénykönyv 56. szakaszában a munkaszerződés jog szerinti megszüntetésének eseteit tételesen felsoroló szabályokon, vagy pedig a 2000. évi 19. állami nyugdíjtörvénynek a 94. szakaszán, amelyek, egyebek mellett, a korhatári (öregségi) nyugdíjasok halmozáshoz való jogát minden korlátozás nélkül megengedik. A kifogásom az első esetben az, hogy a munkaviszony jog szerinti megszüntetésének esetei, legalábbis a munkatörvénykönyv szerint kimerítő, és még ebből egy olyan, különösen gyakori törvényi megfogalmazás is hiányzik, hogy erre más esetben vagy hely-

zetben is sor kerülhet. Ezt azért említettem, mert a minket ebben az ismertetésben érdeklő esetben a munkaadó annak a munkavállalójának a munkaviszonyát jog szerint megszüntetheti, aki az év december 9-ig nem jelentette be írásban azon elhatározását, hogy a továbbiakban a nyugdíját vagy ennek felfüggesztése mellett, munkaviszonya fenntartását választja. A nyugdíjtörvényben szereplő, halmozást engedélyező szabály pedig a nyugdíjazás utáni munkavállalás szabadságát szavatolja, vagyis nem értelmezhető másként, mint a munkához való egyetemes emberi jognak a hazai tételes jogban történő megjelenítése, amit korlátozni – szerintem – egy önkényesen kiválasztott, elért jövedelem szint kijelölésével nem lehet, még a gazdasági válságra való hivatkozással sem. Ezen tehát minél előbb változtatni kell!

Ismerne szeretné a legújabb jogszabályokat? Fizessen elő a

MONITORUL OFICIAL

törvényeket, dekrétumokat, határozatokat és más jogszabályokat tartalmazó I. sorozatára. A 2008. évi előfizetési díj hagyományos hordozón 1560 RON, negyedévenként 400 RON.

Az elektronikus kiadásra előfizetési díj 1400 RON.

A kiadványt meg lehet rendelni a Román Posta, a Rodipet Rt. kirendeltségén.

A román törvényhozást magyar nyelven tanulmányozni óhajtók megrendelhetik

ROMÁNIA HIVATALOS KÖZLÖNYE

magyar nyelvű hivatalos kiadását hagyományos formában a Román Postánál vagy a Rodipetnél, illetve interneten. Szívesen tájékoztatunk minden érdeklődőt

a 021–318 5123-as telefonszámon.

E-mail: hk@ramo.ro

A TÖRVÉNYTÁRAT TÁMOGATJA
A COMMUNITAS ALAPITVÁNY

Hagyományos karácsony

Hanyatló gazdasági helyzetekben általában a múltban keresünk komfortot, hiszen a nosztalgia biztonságot nyújt. A hagyományos karácsony iránti vágy nem csupán a gyerekkori karácsonyunk felidézése, hanem régi szokásokhoz való visszatérés is.

Az elmúlt néhány évben a karácsonyi dekorációt a modern stílus dominálta, azonban az eredeti minimalista dekorálás egyre inkább nosztalgikussá vált, olyannyira, hogy az idej trendi karácsonyi dekoráció a „vissza a természetbe” mottót és a „hagyományosan modern” irányvonalat követi.

beszélve az aromákról, amelyek az otthonunkat az ünnepek alatt illatosítják. Ehhez is csupán egy kis kreatív gondolkodás szükséges, és egy-két óra a konyhában. Azok, akik megunták a homogén dekorálást, az idén önmaguk készítenek díszeket. Gyerekes családoknál a díszek készítése több napos program is

lágválságban egyre több követőre talál, és nem csupán anyagi okok miatt, hanem elsősorban azért, mert a tömeggyártott termékek, a média által diktált életstílus homogén hatását egyre többen elutasítják. Az új trend az egyediség, amely saját kezűleg készített, termelt vagy újrahasznosított portékákban nyilvánul meg. A zöld karácsony megvalósítása nem csupán a környezetünk védelmét biztosítja, de ez a leg-sikkesebb mód a karácsonyi ünnepek előkészítéséhez.

A karácsonyi vásárlást a tudatos vásárlás elvei alapján végezzük, azaz elsősorban hazai, szezonális termékeket vásároljunk, és feltétlenül fi-

jük a lépcsőházba. Ha nincs erre lehetőség, vásároljunk visszaváltható fenyőt. Kerüljük a műanyag fenyőt.

Ha már megvan a karácsonyfa, környezetbarát díszeket és füzéreket könnyen készíthetünk természetes alapanyagokból (termékek-ből, papírból, só-lisztgyurmából, agyagból).

Az energiatakarékosság érdekében égősorok helyett használjunk gyertyákat. Bár a gyertyákkal óvatosan kell bánni, hangulatosabbak, mint az áramfogyasztó égők. Ha mégse akarunk gyertyázni, már lehet kapni energiatakarékos LED égősorokat is. Esti kedélyes hangulathoz is kapcsoljuk le a lámpákat, gyűjtsünk inkább gyertyákat (lehetőleg viaszgyertyákat). A házat, lakást, kertet felesleges kivilágítani – ha muszáj, akkor csakis az ünnepek alatt tegyük, és ne felejtjük éjszaka kikapcsolni.

Kerüljük a túlsomagolt, műanyagból készült ajándékokat és csakis olyanokat vásároljunk, amelyekre valóban szüksége van az illetőnek. Sokkal több örömet tudunk szerezni saját készítésű karácsonyi ajándékokkal, különösen sikeresek a házilag készített finomságok. A csilló-gó fényes csomagolópapírok helyett az ajándékokat csomagoljuk környezetbarát barna papírba, ezeket kössük át aranyszalaggal. Ha kreatív hangulatban vagyunk, akár mintákat is festhetünk rájuk (krumplival, filctollal, festékkel). A textíliák is remek és trendi megoldás csomagolásra – kimondottan sikkes a selyem, csipke vagy bársony (pl. egy régi függőnyt, könnyőt vagy terítőt felvághatunk).

A zöld karácsony megvalósítása valójában nem jár sok lemondással, csupán egy kis odafigyelésre van szükség. Sok kicsi sokra megy. Minél többen tartunk természetbarát, ökokarácsonyt, annál szebb és kíméletesebb marad a környezetünk.

A szép szemöldök titka

A jó szemöldök láthatatlan. Vagyis nem feltűnő. Csak ott van a helyén. Tetszi a dolgát: keretbe foglalja a szemet. Ha észreveszszük valakinen a szemöldökét, az baj, mert akkor vagy csúnya, vagy nagyon nem illik viselőjéhez.

Az első szemöldökszedést ne végezzük saját kezűleg, hanem menjünk el szakemberhez, aki szép, kezdeti formát tud neki adni. Ezután már meg tudjuk tartani a formát, és gondolhatjuk a szemöldököt. Vagy ha valahol elrontot-

arcba. A nagyon kiszedett, vékony sem divat, amit azért is érdemes kerülni, mert a szemöldök az egyetlen olyan szőr, ami nem biztos, hogy újra kinő. Mostanában divatos a szépen ívelt, a vége felé fokozatosan elvékonyodó, egy kicsit vastagabb az orr közelében. Előnye, hogy ez a forma mindenkinek jól áll. Ha gondolatban az alsó szemkontúrát tovább húzzuk felfelé, elvileg a szemöldök végével össze kellene érnie.

Ha meg akarjuk rajzolni

tuk a formáját, hagyjuk teljesen kinőni, és a kozmetikus új formát tud adni neki. Ha saját kezűleg készülnünk megpróbáljuk a szemöldököt, szedés előtt tisztítsuk meg az arcbőrt, és utána 24 óráig ne sminkeljünk, hogy a bőr meg tudjon nyugodni.

A szemöldök nem arra való, hogy mindig a legújabb divatirányzatot tükrözze. Találjunk egy formát, mi illik az arcunkhoz, és ne változtassunk rajta. Persze a szemöldök formájának is van divatja, de ugyanolyannak kellene lennie, mint egy trendi ruhadarabnak: észre kellene venni, ha nem nekünk való. Ha mi magunk nem, más biztosan észreveszi.

Könnyebb megmondani mi az, ami nem divatos, és szinte senkinek nem áll jól. Például a tetovált szemöldök. Természetellenes, és soha nem olvad bele az

a szemöldök vonalát, kétféleképpen lehet: vagy ceruzával, vagy ecsettel és porral. Ha ceruzát használunk, csak a szemöldök színével megegyező árnyalatot vegyünk, és nem jó a szemkontúraceruza, mert a szemöldökre más állagú kell; sokkal keményebb, nehezebben kenhető, igazi szemöldökceruza. Vagy egy szemöldökcseset és egy barnás szemhéjpor. Ez utóbbi módszerrel természetesebb hatást lehet elérni. Persze ezekkel csak a hosszán és a ritkasságán lehet javítani.

Sokszor probléma az is, hogy nagyon kócos és nem áll szépen. Ezen egy már kifogyott szempillaspirál kefeje és némi hajszelé tud segíteni. Először szárazon átfésüljük, aztán nagyon kevés hajszelét rátéve a kefére átfutunk vele a szemöldökön, majd hagyjuk megszáradni.

Különösen népszerű idén az ajándékok saját kezű készítése. A karácsonyi díszek egyszerűek és hagyományosak, az ünnepek lényegére koncentrálnak. A legkiegészítőbb karácsonyi dísz az ehető dekoráció. Nem kell tárolni, nincs pazarlás, nincs bűntudat a költségek végett – nem

lehet, amely örök emlék marad a gyerekek számára.

Idén nem csupán a gazdaságunk és pénztárcánk vastagsága végett aggódtunk, hanem a természet és a környezetünk védelme is egyre több figyelmet kapott. Az évek óta erősödő zöldmozgalom a jelenlegi gazdasági vi-

gyeljük a termékek csomagolására. Mindig vigyünk magunkkal zacskót, táskát. Nejlonzacskókat ne fogadjunk el.

Ami a karácsonyfát illeti, az ökomegoldás természetesen a gyökeres fenyő, amit karácsony után el tudunk ültetni a kertben, vagy kitehet-

Programajánló

Ünnepségsorozat Csíkrákoson

Csíkrákos önkormányzata, a Csalogány Néptánc-együttes és a Bogátalji Mozgalom Egyesület szervezésében december 12-én, szombaton 17 órától átadják a felújított göröcsfalvi kultúrotthont. Az avató a 10 éves Csalogány Néptáncgyüttes születésnapjának ünneplésével folytatódik, majd a 10 év Csalogány elnevezésű fotókiállítás nyílik meg. A 13-i, vasárnapi programban tánc-

ház, a Székely Góbék előadása és gálaműsor szerepel.

Képzőművészeti kiállítás Kolozsváron

A csíkszeredai születésű Nagy Melindának (Képzőművészeti és Formatervezői Egyetem, Kolozsvár) és Piros Borókának (Magyar Képzőművészeti Egyetem, Budapest) nyílik kiállítása Kolozsváron, a Korunk Galériában (Brassai utca 6. szám) pénteken, december 11-én 18 órától.

Kabaré Temesváron

A *Temesvári Rádió* magyar adása idén is kabaréműsorral búcsúztatja az ővet. Az *Oriental saláta* című rádiókabaré nyilvános hangfelvétele Temesváron, a Bartók Béla-liceum dísztermében lesz december 13-án, vasárnap este 18 órai kezdettel. Az est házigazdája Virginás Tar Judit, az iskola igazgatója.

E-MIL-díjkiosztó gálaest

Az E-MIL (Erdélyi Magyar Írók Ligája) idei évzáró-díjkiosztó gálaestjére de-

cember 12-én, szombaton 19 órától kerül sor a Jelen Házban. A gálaesten sor kerül az idej irodalmi kitérítések (Méhés György-díjak, Irodalmi Jelen-díjak, Avantgarderobe-díjak) kiosztására.

Átadják a Látó nívódíjait

Az idén tizenkilencedik alkalommal osztja ki a *Látó* szépirodalmi folyóirat szerkesztősége a lapban publikált szerzők közül válogatva évváró nívódíjait. Tizen-nyolc év alatt több mint 50 alkotó vehette át vers, próza, esszé és debüt kategóriában

az elismerést. A 2009-es nívódíjak átadására a *Látó Irodalmi Színpad* keretében kerül sor december 12-én, szombaton este 18 órakor Marosvásárhelyen, a Szín-művészeti Egyetemen.

Fényjáték Aradon

A Jelen Galériának otthont adó Jelen Ház kávézó-jában – az Arad Megyei Művelődési Igazgatóság támogatásával – Siska-Szabó Hajnalka aradi képzőművész festményei láthatók. A *Fényjáték* című tárlat december 16-ig tekinthető meg, naponta 10–23 óra között.

XIX. Nemzetközi betlehemes találkozó

A Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus, a Debreceni Művelődési Központ és a Debreceni Csokonai Színház közös szervezésében ismét megrendezi a nemzetközi betlehemes találkozót, amely hagyományosan a Kárpát-medencei magyar hagyományörző együttesek téli ünnepkörü játékainak rangos szemléje. A találkozó időpontja: 2009. december 11–13. Fő színhelye: a Debreceni Művelődési Központ (4024 Debrecen, Kossuth utca 1. szám).

Adventi finomságok

Hamarosan itt a karácsony, de a készülődést ne vigyük túlzásba. Inkább készítsünk adventi finomságokat, édességeket. Ezzel bemelegíthetünk a karácsonyi sütés-főzésre is.

Fahéjas sütemény

Hozzávalók: 3 tojásfehérje, 1 teáskanál citromlé, 15 dkg porcukor, 30 dkg darált mandula, 1/2 teáskanál fahéj, 10 dkg cukor, néhány csepp rumaroma.

Elkészítés: Két tojásfehérjét a citromlével kemény habbá verünk, a porcukrot, 27 dkg mandulát, a fahéjat keverjük össze, és tegyük a tojásfehérjéhez. A maradék mandulát tegyük rá egy elvágtatott mélyhűtő tasakra, erre kenjük a masszát, a tetejére tegyünk még egy zacskót. Nyújtjuk ki, hagyjuk 15 percig szikkadni, majd formázzunk belőle csillagokat. Sütőpapírral bélelt tepsire tegyük rá. A megmaradt tojásfehérjét verjük fel, keverjük hozzá a cukrot, a rumaromát, majd kenjük meg vele a csillagokat. 150 fokon kb. 20 percig sütjük.

Raffaello tepsiben

Hozzávalók: a tésztához: 6 tojásfehérje, 25 dkg porcukor, 15 dkg kókuszreszelék, 10 dkg liszt, 1 csomag sütőpor. a krémhez: 1 csomag vaníliapuding, 4 dl tej, 6 tojássárgája, 25 dkg porcukor, 25 dkg margarin; a tetejére: 5 dkg kókuszreszelék.

Elkészítés: A tojásfehérjéket kemény habbá verjük, hozzáadjuk a kókuszreszeléket, a lisztet, sütőport. Kikent, de nem lisztezett tepsiben sütjük-szárítjuk halvány sárgára. Kihűtjük, és megkenjük a következő krémmel: a tejet a pudinggal és a tojássárgákkal sűrűre főzzük, kihűtjük. A margarint a

porcukorral habosra keverjük, és hozzáadjuk a kihűlt pudingos masszát. A süti tetejét megszórjuk kókuszreszelékkel. Ha van, mandulaforgácsot is szórhatunk rá.

Fűszeres aprósütemény

Hozzávalók: 25 dkg liszt, 12,5 dkg cukor, 12,5 dkg vaj, 2 tojás, őrölt szerecsendió, őrölt fahéj, őrölt szegfűszeg, egy csipet szódadikarbóna.

Elkészítés: Gyúrjuk jól össze a hozzávalókat, és tiszta konyharuhával letakarva

1/2 kk. gyömbér, szegfűszeg és fahéj, 5 dkg cukrozott narancshéj, kevés zsemlemorzsa.

Elkészítés: Kerek vagy hosszúkás formát választunk, amelyet zsiradékkal kikentünk, zsemlemorzsaival beszórnunk. A vajat vagy margarint keverjük habosra a cukorral, keverjük hozzá az előbb megforralt mézzel a kockára vágott narancshéjat, és tegyük hozzá a felhabosított tojásokat, végül lisztet, fűszereket, szalalkált keverjük bele. Ezután öntsük az előkészített formába. Közepesen meleg sütőben 40 percig sütjük.

Csillagsütemény

Hozzávalók: 15 dkg margarin, 18 dkg cukor, 3 db tojás, 1 dl tej, 16 dkg liszt, 10 dkg kókuszreszelék (vagy 6-

jasokat, és tovább habosítjuk. A lisztet összekeverjük a kókusszal (és szegfűszeggel), a sütőporral. A tejet és a lisztes keveréket váltakozva a margarinos krémhez adjuk. Az almát megmossuk, meghámozzuk, magházát kivágjuk (meggyet, barackot kimagozzuk, stb.), felkockázzuk, és a tésztához keverjük. Egy csillag tortaformát (persze bármilyen tepsit megfelel) kikentünk margarinnal, meghintjük zsemlemorzsaival, és beleöntjük a tésztát. A tetejére szórjuk a szeletelt mandulát. A süttőt előmelegítjük 190 celsius-fokra, és kb. 35 perc alatt megsütjük.

Mandulás sütemény

Hozzávalók: 15 dkg vaj vagy margarin, 12 dkg porcukor, 1 tojás, 5 dkg darált

hűvös helyen pihentessük egy éjszakát. Másnap nyújtjuk ki, szaggassunk belőle formákat, és gyenge tűznél sütjük meg.

Fűszeres mézeskalács

Hozzávalók: 10 dkg margarin vagy vaj, 10 dkg cukor, 10 dkg méz, 2 egész tojás, 20 dkg liszt, 1 dkg szalalkáli,

8 dkg kókusz és 2-4 dkg szezámmag), 2 csapott teáskanál sütőpor, 2 db alma (vagy más idénygyümölcs, akár vegyes, pl. meggy, sárgadinnye, barack, stb.), 5 dkg szeletelt mandula, margarin a tepsit kikenéséhez, kb. 2 evőkanál zsemlemorzsa.

Elkészítés: A margarint a cukorral habosra keverjük, egyenként hozzáadjuk a to-

mandula, néhány csepp mandulaaroma, 25 dkg liszt, 1 teáskanál sütőpor, 8-8 dkg ét-, illetve tejszokoládés torta-bevonó.

Elkészítése: A zsiradékot, porcukrot, tojást keverjük habosra. Tegyük hozzá a mandulát, a mandulaaromát, a lisztet és a sütőport. A tésztát tegyük bele egy habzsákba, és nyomjunk sü-

tőlemezeze karikavagy perccformákat. 10 percig sütjük, majd hűtsük le. A torta-bevonókat külön-külön vagdadjuk fel, forró víz felett olvasszuk meg. A süti egyik felét az ét-, másik felét a tejszokoládéba mártjuk.

Mézes sült alma

Hozzávalók: méz, dióbél, mazsola, rum, citromlé.

Elkészítés: A mazsolát áztassuk be rumba, a diót pedig vágjuk apró darabokra. Az almát vágjuk ketté, s a magházát vágjuk ki. Az üreget locsoljuk be kevés citromlével, majd tegyük bele a dióval elkevert mazsolát, arra kanalazzunk egy kis mézet, végül illesszük össze az almák két felét. Tegyük forró sütőbe, s addig sütjük, amíg egy kicsit nem veszít a tartásból.

Adventi muffin

Hozzávalók: 20 dkg aszalt sárgabarack, 5 dkg mazsola, 3 evőkanál barackpálinka, 12,5 dkg vaj, 10 dkg cukor, 25 dkg liszt, fél csomag sütőpor, fél mokkáskanál őrölt fahéj, fél mokkáskanál mézeskalács, fűszerkeverék, 2 tojás, 1 evőkanál méz, fél dl tej.

Elkészítése: Az aszalt barackot és a mazsolát apró darabokra vágjuk, és összekeverjük a barackpálinkával. A vajat felolvasztjuk, és a muffinformát kikentjük vele. A maradék vajat félretesszük. A sütőt 200 fokra előmelegítjük. A cukrot összekeverjük a liszttel, a sütőporral, a fahéjjal és mézeskalács-fűszerkeverékkel. Hozzáadjuk a barackot és a mazsolát. A tojást habosra keverjük, hozzáadjuk a vajat, a mézet és a tejet. Kanalanként a lisztes keverékhez adjuk. Ne legyen túl folyékony a massa. A tésztát a formába töltjük, és a sütőben kb. 20 percig sütjük.

Kert-ész Elsárgult levelek

A levelek sárgulását leggyakrabban a fényszegénység idézi elő. Ilyenkor annyit tehetünk, hogy közelebb hozzuk az ablakhoz, vagy egy jobb megvilágítású helyre tesszük a növényt.

A fényfelesleg is káros, sárga égésfoltokat okozhat a leveleken. Ez főleg az árnyéktűrő növényeknél jelentkezik, ha tartósan erős napfény éri. A fénykedvelők is megperzselődhetnek, ha hirtelen tűző napra kerülnek. Ez általában a déli fekvésű helyek „átka”, meg ha a levélen az öntözéstől, permetezéstől vízecseppek maradnak vissza. Ugyanis ezek össze gyűjtik a napsugarakat, amitől alattuk „kiég” a levélfelület.

Most, télen megfigyelhetjük, hogy a levelek a csúcsuktól és a szélüktől kezdenek el sárgulni, beszáradni. Ez a központi fűtés által okozott túlzott légszárazság számlájára írható, mivel ez a növénynek nagyfokú vízvesztést okoz. Ez úgy csökkenthető, ha vízzel telt párologtató edényt helyezünk a növények közé.

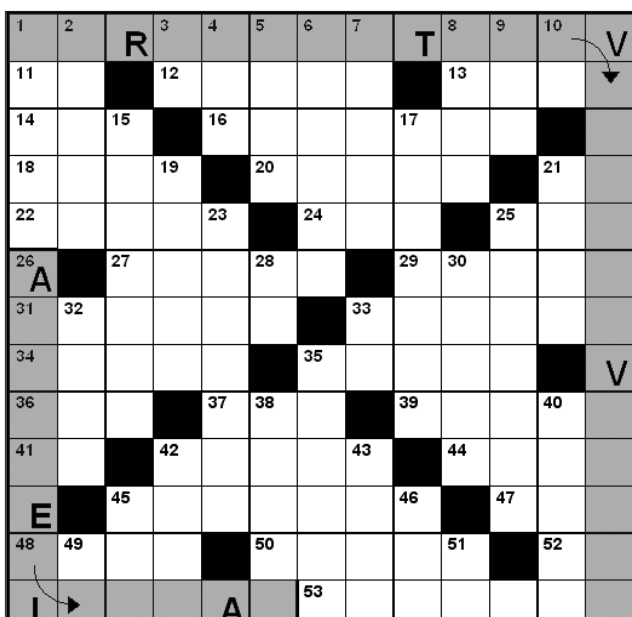
Kerüljük el a túlóntozást, a növények alacsony hőmérsékleten tartását és a túl tömény tápoldat adagolását, mert megindulhat a gyökérgusztulás, amit a levelek sárgulása követ. A sárguló, gyűrű alakú vagy kanyargó foltok az alacsony hőmérsékletű öntözővíztől erednek.

Az említett levélsárgulásokat ne tévesszük össze a különféle kártékony élő szervezetek elszaporodása nyomán bekövetkező levél-színváltásokkal és a természetes előregedéssel járó levél-fakulással.

Sármási-Bocskai János,
kertészmérnök

Jean

– Jean, az előbb magamban beszéltem a hallban?
– Igen, uram.
– Megnyugtattott. ... (poén a rejtvényben)

Vízszintes:

1. A poén első része. 11. Kétrét! 12. ... Newton; angol fizikus, matematikus, csillagász, filozófus és alkimista; a modern történelem egyik kiemelkedő tudósa. 13. Csomót bogozó. 14. Magához kéret. 16. Állatidomár, közönséget ügyességi mutatványokkal szórakoztató személy. 18. A vikingeké vörös volt! 20. Megcsonkított szobor. 21. Latin köztűz. 22. Maró anyag, vegyjele HCl. 24. Becézett Mária. 25. Miatt (lat.). 27. Ómama társa. 29. Kép van benne. 31. Ritka női név (júl.24). 33. Táncjáték. 34. Inogni készlet, lenget. 35. Rég élt előd. 36. Teodóra beceneve. 37. Norvég zenekar. 39. Tartóeszköz. 41. Pénzermék! 42. Gyógykezelő. 44. Vág. 45. Egybefonódik. 47. Kronométer. 48. Mónika beceneve. 50. Sic itur ad 52. Cukorszemek! 53. Egyéb.

Függőleges:

1. Kaptárok tömege. 2. Zeneművet átdolgozó. 3. Air India (röv.). 4. Gábor; magyar származású amerikai színész. 5. Kézben fog. 6. 360 perc. 7. ...-piciri; nagyon kicsi. 8. ... Cutugno; olasz könnyűzeneénekes. 9. Nézd meg az anyját, vedd ... lányát. 10. Szélein mond! 15. Sivalkodó. 17. Lyukas a ruha. 19. Vastag harisnya. 21. ... vág; középkori gyógymodort használ. 23. Kitérő előadás jutalma. 25. Gépkavet árulnak itt. 26. A poén második része. 28. Pöszmészesemek! 30. Földből kiszed. 32. Az Ágnes spanyol formája. 33. Babérlevelek! 35. Műsoros hangverseny. 38. Termelési eredmény. 40. Az édent őrző angyal. 42. Száját szélesre nyitja. 43. Zúditó. 45. Pohárba tölt. 46. Csik az állat nyakán. 49. Kloaka része! 51. Bent odaáll!

	9				6		3
1		4		8	3		
6			9				8
				7	6	3	2
2	6		5				4
7	8			1	4	5	6
4	5				2		
3							6
	2		3				9

Könnyű fokozat

A 81 mezőt a rácsban úgy kell kitölteni, hogy minden sorban, minden oszlopban és a 3×3-as négyzetekben 1-től 9-ig mindegyik számjegy csak egyszer szerepeljen. Jó játékot!

Készítette: Buna Botond

Előző feladványunk megfejtése

1	8	6	7	4	3	2	9	5
7	9	4	2	1	5	6	8	3
2	3	5	9	8	6	7	1	4
8	7	9	5	3	1	4	2	6
6	1	3	4	2	8	5	7	9
4	5	2	6	9	7	8	3	1
9	2	8	1	6	4	3	5	7
3	6	7	8	5	9	1	4	2
5	4	1	3	7	2	9	6	8

Kiskarácsony

Anikó minden évben észreveszi, hogy ő már nagylány. Nem úgy mint tavaly, amikor még kicsi volt, csak azt gondolta, hogy nagy, hanem tényleg. Legutóbb karácsonykor jelentette be, hogy ő már nagy, és mindent tud. Vajon mi lehet az a minden? – Mosogatni is? – kérdeztük. – Mosogatni nem, mert magasan van a csap. Meg nagyon törekenyek a poharak – felelte. – De azon kívül mindent.

– Igazán nagynak érzed magad? – kérdeztük.

– Nem érzem – mondta –, nagy vagyok!

– Akkor azt a társaságot ki lehet végre dobni az ágyadból?

A társaság hat mackóból, két kutyából, meg a beesett szemű alvóbabából állt. Az alvóbaba egyfolytában aludt, amióta a fejében volt a szemé, és éjjelente zörgött is, amikor Anikó forgolódott. – Nem! – mondta. – Hálótárs mindenkinek kell!

Beláttuk, hogy igaza van. – De hát akkor miben érzed magad igazán nagynak? – kérdeztük. – Teljesen fölösleges engem karácsonyeste elküldeni a Nagyiékkel sétálni, hogy titokban földíszíthessék a fenyőfát – felelte. – Inkább segítsek én is díszíteni, meg elrendezni az ajándékokat.

Anyával elsomorodtunk egy kicsit. Hát igen, most már látjuk, hogy tényleg milyen nagy lányunk van. – Jól van – sóhajtottam végül –, de mégis, hogyan gondoldod? – Tudod – kezdte izgatottan

–, karácsony este tele vannak az utcák sétáló nagymamákkal meg nagypapákkal meg unokákkal. Nincs nyitva se cukrászda, se semmi. Mindenki sétálgat és fázik. A nagypapák az órájukat nézegetik, hogy mikor lehet már hazamenni. A gyerekek meg sajnálják őket.

Most már tényleg elsomorodtunk. Ki hitte volna, hogy sajnálni kell a nagyszülőket.

– Hát akkor mit lehet tenni? – kérdeztük.

– Megbeszéljük a Nagyiékkal, hogy soha többé nem kell a hideg utcára kimenni, és lesni az ablakot, hogy kétszen vagytok-e már a fa földíszítésével.

Meglepődöttünk: – Honnan tudod, hogy készen vagyunk-e már?

Anikó türelmesen megmagyarázta: – Amíg bent vagytok, ég a villany. Ha készen vagytok, leoltjátok és kimentek.

Most már igazán elhittük, hogy Anikó nagylány.

– És mi lesz a Nagyiékkel? – kérdeztük.

– Végre itthon maradhatnak – mondta a lányunk. – Majd kimentek a konyhába főzni mindnyájan, én pedig mindent elintézek.

– És semmi Télapó meg Jézuska meg angyalok?

– Semmi – mondta eltökélten, majd látva elkeseredésünket, megenyhült: – Csöngetni azért lehet a kis csöngettyűvel. De csak ha jelt adok!

Amikor a Nagyiéknak előadtuk Anikó tervét, éktelenül

fölháborodtak. Még hogy a gyerek díszítse a fát, hát azt nem lehet!

– A karácsonyban az igazi öröm a meglepetés, és azt akarjátok elvenni attól az ártatlan csöppstől!

Próbáltuk megmagyarázni, hogy az ártatlan csöppstől taláta ki az egészet. Végül is hiába volt minden szó, Nagyiék ragaszkodtak a meglepetéshez. Most meg Anikóhoz vándoroltunk megmagyarázni, hogy nem lesz így jó a karácsony. Azonban ő is hajthatatlan volt. Végül, hogy mindenkinek igaza legyen, kieszelt a legjobb megoldást: – Menjtek ti a Nagyiékkel sétálni, ha annyira fontos nekik a meglepetés.

Karácsony este aggódva

– Nyissátok ki!
– Már kinyitottuk! – mondtuk kórusban.

– Nem a szemeteket, hanem az ajtót! – pirult mérgében Anikó.

Próbálta a Nagyi, de nem ment. Aztán próbálta Anya, de neki sem ment. Azután megpróbáltuk mi, férfiak.

– Szép kis meglepetés – dohogtam, de rám szóltak, hogy ne bántsam a gyereket, ő jót akart. Sorra odajárultunk újra és újra a kilincshez.

Rázogattuk, feszeggettük a macak kulcsot, eredménytelenül.

Végül, nem volt mit tenni, bekopogtunk a szomszédba. A szomszédék a gyertyafényben úszó karácsonyfa körül álltak, és éppen ott tartottak, hogy kisült-e már a kalácsom. Segítettünk végigénekelni. Csak a hadd egyem meg melegében-nél csuklott el a hangunk, eszünkbe jutott a saját, megégett kalácsunk.

A dal befejeztével a szomszéd bácsi elővette a szerszám ládáját, és átvonult hozzánk. Csavargatott, feszeggett, kalapált, és néha azt mondta: – Na, most!

Olyankor nekidúltunk a bezárt ajtónak. Aztán újra csavargatott, feszeggett, kalapált, és megint mondta: – Na, most!

Az ötödik na most után egyszerre nekifutottunk, az ajtó hatalmas robajjal beszakadt, mi pedig mindhárom rázuhantunk a sötétben árválkodó karácsonyfa-ra. A fa fölborult, minden nagy recsegés-ropogással szanaszét szállt.

(Béres Attila meséje)

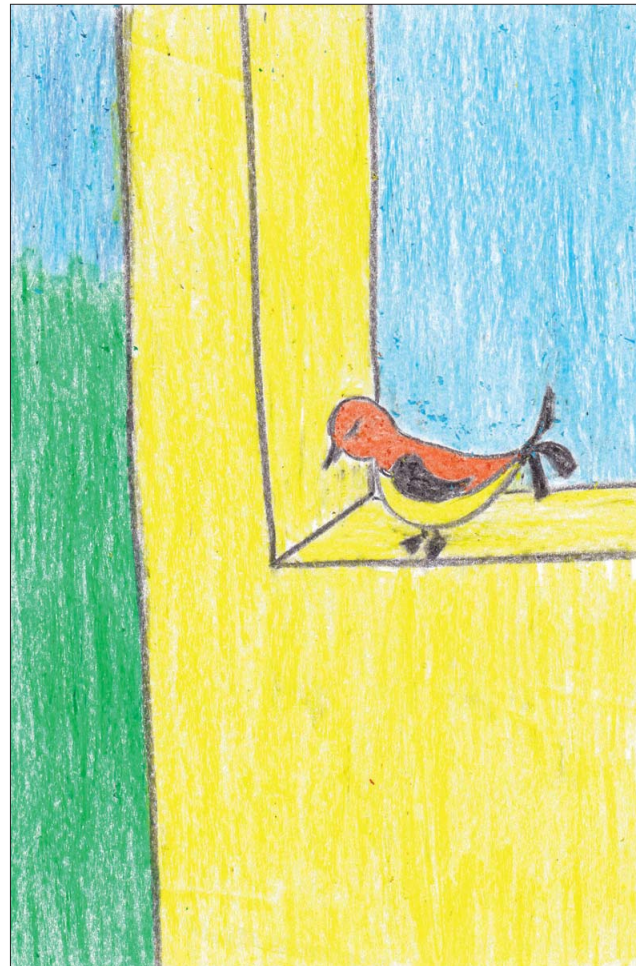
Forrás: www.mikulasfalva.com

Tizenkét hónap a természetben

– Biztos, hogy talált mendedéket – nyugtatta magát Csiri. Amikor a szarka el akarta kapni az egyik verégyerektünket – gondolt vissza –, akkor is milyen bátran szállt szembe a hosszú farkú madárral. És akkor is ő volt a legügyesebb, amikor Kuvik, a bagoly lecsapott a fára, ahol az őszi éjszakájukat töltötték.

A sötétben is észrevette a baglyot, a többiek akkor már édes álmukat aludták, de ő csak a kuvikot figyelte. Hamarosan döntenie kellett, hogy szól a leselkedő veszélyről, ami pánikot kelthet az alvó verégek között vagy hallgat, ami szinte biztosan valamelyik alvó veréb életébe kerül. A tapasztalt veréb párjára Csirire nézett, és meghozta a döntést. Abban a pillanatban, mikor a bagoly becsapott a fához, ő kirepült. A kuvik a repülő veréb után vetette magát, de az gyorsan beszállt a cserepek alá. Veszélyes mutatvány volt, de így mindenki megúsza. A felnőtt verégek közül többen is felébredtek, azonban a fiatal verégek úgy aludtak, hogy csak reggel, Csiri fagatózásakor tudták meg,

hogy mi történt az éjjel. Igen, Csiri sem ébredt meg, olyan mélyen aludt, és mi-

kor megtudta, mi történt, minden verebet megkérdezt, hogy látta-e az eseményt, és

aki látta, azzal többször is elmesélte. A fiatal verégek hamar megunták a történetet és elmentek.

Csiri nagyot sóhajtott, szerette volna párját megölelni. Egy könnycsepp tűnt fel a szemében. Életében még soha nem sírt, zavarába kinézett a nyíláson de csak azt látta, amit bentől jól hallot, hogy esik az eső.

Csiri párja úgy érezte, mintha ólomnehézek lennének a szemhéjai. Egy ideig lecsukva tartotta, de tudta, ha sokáig itt marad, abból nagy baj lesz. Újra erőt vett magán, kinyitotta a szemét és ismételtlen körülnézett, hátha valami ismerős jelt meglát, ami tájékozódóul szolgálna. Azonban az eső valóságos függönyt képezett, ami eltakarta a kilátást, de mégis, a sűrű esőcseppek mögött egy halvány fényt vett észre. Egyelőre nem tudta, mit kezdjen vele, de ez volt az egyetlen dolog, amibe kapaszkodhatott. Az a kis fénynyaláb pedig egyre jobban csábította a verebet. Folytatjuk...

Kelemen László, Rara Avis Madártani Egyesület

Karácsonyi angyalkák

Folytatjuk a karácsonyi díszek készítését. Most is újrahasznosítható anyagok felhasználásával készítenk díszet, ezúttal angyalkákat.

Szükséges eszközök: egy fehér papírtányér, egy fehér műanyag vagy papírpohár, sárga keménypapír, fehér liba- vagy tyúktoll, két darab fehér textilgolyó, fekete és sárga textildarabok, olló, erős ragasztó, cérna.

Elkészítés: A tányér közepét a pohár karimája alapján

rajzold meg és vágd ki, de a kör legyen kisebb mint a pohár karimája. Ha megvan, ragaszd a poharat a lyuk köré. A pohár tetejére pedig ragaszd fel a két fehér textilgolyót, ez lesz az angyalok feje. Tollból ragassz haját és szárnyat nekik. A sárga textiltől vágd ki az orrokat, a feketéből a szemeket, majd ragaszd a helyükre. Végül a sárga keménypapírból kivágott szalagokkal díszítsd. Jó szórakozást!

Hétfégi mellékletünk *Életmód és Csodavár* oldalait Orosz Anna szerkesztette